

Tóra við Keldu
lærari

Orð kunnu broyta umstøður

Í fleiri túsund ár eru orð ment og broytt, og júst hesin førleiki at orða seg er serstaki munurin á dýri og menniskja. Hóast orð bert eru spjaldur fyri at eyðmerkja ávísar lutir, hugsanir, gerðir og eyðkenni, so hava tey ymisk-an týdning, serstaka persónligheit og fjølbroyttan lit.

Smágentan lurtar og hoyrir munin á: “Á, tú ert pen” og “Ver pen!”. Sama orð, men ymiskan týdning í kontekstinum og ymiskt tónalag. Soleiðis gongur fjøltáttaða samskifti, á skrift og í talu, har orð hava grundleggjandi týdning fyri sosialu verurnar. Í hugahavinum verða tey goymd, fyri síðani at verða latin í serstaka málbúnan. Nýtslan og samansetingin av orðum er persónlig, og er samband ímillum menniskju. Júst hetta samband hevur avgjörda ávirkan á gerandisdagin.

Serstaka gávan við orðum gevur okkum móguleika at skriva niður, og siga tað, vit halda hevur týdning. Við orðum siga vit øðrum, hvørji vit eru, hvussu vit kenna okkum, og hvat vit hugsa - eisini kunnu orð ávirka og broyta viðurskifti í lívi okkara.

Møguliga duga vit ikki veruliga at siggja týdningin í orðum, uttan at hava upplivað, at orð vit skriva ella siga eru politiskt ókorrekt, ella at virðingin fyri tí, vit skriva og siga, er burtur. Mitt í órættvísi og ótolandi umstøðum nýta tvær gentur orð sum linna og skriva tankar sínar í dagbók. Anne Frank í Hálandi og Malala Yousafzai í Pakistan. Hóast ólíkar umstøður og frá hvør sínari tíð, hava tær tað til felags, at tær valdu at klæða hugsanirnar í búna og geva øðrum av hugahavi sínum.

Uttan iva hevur hvørgin teirra hugsað, hvønn týdning dagbókin fór at fáa. Tí orð kunnu nevnliga broyta umstøður, kanska ikki her og nú, men innlitið onnur fáa í lívið hjá teimum, sum siga søguna, gevur móguleika at gera og krevja broytingar. Soleiðis gongur við tíðini og orðinum. Undir alskyns umstøðum er umráðandi, at orð, sum kunnu vera við til at upplýsa og broyta viðurskiftini, verða nýtt.

Eisini í Føroyum hevur tað týdning at orð verða sett á persónligar hugsanir, sum kunnu upplýsa og broyta verandi umstøður. Onkur vil siga, at føroyska samfelagið er ov smalt, og ov tungt er at gera broytingar, ella at okkum tørvar ikki altíð at seta orð á alt. Lættari er møguliga at lesa um onnur, sum seta orð á ynskir um broytingar og/ella dreymar, enn sjálvi at gera tað. Men hvussu er í fólkaræðisliga samfelagnum, har vit á pappírinum hava tað gott. Er vælferðin ein forðing, ella er hóskaði heldur at spyrja, tá ið vit hava tað so gott, hví hava vit tað so ikki betri? Tí nýggjar samfelags avbjóðingar vilja altíð vera partur av gerandisdegnum, og júst hesar geva okkum avgjörda orsök at nýta orð.

Nýtslan av orðum, í skrift og í talu, og samansetingin er jú persónlig, og er samband ímillum menniskju. Tá vit siga okkara søgu, fara nøkur at kenna seg aftur, og søgan fer at stilla persónliga einsemi, og onnur fara at siggja nakað, tey annars ongantið høvdu havt móguleikan at sæð ella hoyrt. Júst hetta samskifti við orðum hevur avgjörda ávirkan á gerandisdagin. Hesi orð, sum bæði Anne og Malala nýta so meistaraliga, og sum føroyingar avgjørt eiga at nýta meira – tí orð kunnu broyta umstøður.

Útlegging av eldraøkinum til kommunurnar – ein politisk kastibløka

Annfinn Brekkstein
Býráðslimur í
Tórshavnar kommunu
fyri Sambandsflokkinn

Tað virkar sum um, at ongi stórmál ella størri politiskar verkætlanir, sum landins politisku myndugleikar taka sær av eydnast ella verða gjøgnumførðar professionelt og eftir einari væl skipaðari

og fullfíggaðari ætlan. Vanliga enda størri politiskar verkætlanir í kaos og stórum ósemjum – nakað, sum er skaðiligt fyri samfelagsbygnaðin og effektivitetin í samfelagnum.

Ein útlegging av heima-tænastuni og eldrarøktini til kommunurnar at umsita og hava ábyrgdina av, krevur dygdargóða fyrireiking og neyva planlegging. Tað er serliga týdningarmikið fyrst at definera og fáa yvirlit yvir allar verandi og nýggjar uppgávur og tænastur hjá kommunum framyvir, og síðan tryggja neyðuga figging.

Lat meg gera greitt, at eg haldi, at hesar uppgávur inn-an eldraðkið verða best loystar í kommununum (nærum-hvørvinum), og tí taki eg eisini undir við, at eldraðkið verður lagt út til kommunur-

nar at umsita.

Tað eru eftir hondini greið tekin um, at henda verkætlan ikki er nóg væl fyrireikað - nú er tann beri politikkur komin í málið, umframt politiskar gitingar um figgingartørv.

Tað er at undrast yvir og óskiljandi, at tað ikki er gjørt eitt neyvt yvirlit yvir figgingartørvin, grundað á rokn-skapartøl, útrokningar o.a.

Eg fari tí at heita á Komm-unusamskipan Føroya um at upplýsa fylgjandi:

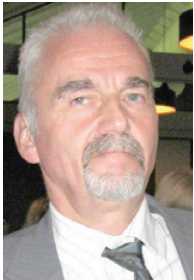
1. Hvørjar verða uppgávurnar og tænasturnar hjá kommunum at loysa í 2015 – býtt á hvuðsøki og undirøki
2. Hvørjar nýggjar uppgávur og tænastur skulu kommunurnar loysa í 2015 – uppgávur sum landið ikki loysir í løtuni – býtt á hvuðsøki og undirøki

3. Hvussu nógv hevur landið rindað í útreiðslum fyri tey somu øki og undirøki, sum kommunurnar skulu yvirtaka – hetta, tá landið tók sær av uppgávu- og tænastunum í 2014
4. Hvussu nógv skulu kommunurnar rinda í útreiðslum fyri nýggjar uppgávur og tænastur

Tað er politiskt og fakliga óseriøst at gera hetta álvars mál til eina kastibløku millum landspolitikarar og kommunalpolitikarar.

Báðir partar eiga at leggja kvalifiseraðar og væl grundaðar metingar á borðið um figgingartørvin hjá kommunum fyri tíðarskeið 2015-2020 viðvíkjandi heima-tænastu og eldrarøkt.

Enn eitt høggað aftrat móti umdøminum hjá Føroyum sum fiskivinnutjóð

Kjartan Hoydal
kjartanhoy@gmail.com

Gørnini hjá Anitu hava staðið úti í meira enn ein mánað uttan at nakar myndugleiki letur við seg koma! Hetta er fúl skomm og kann koma føroyskum umdømi harðliga aftur um brekku.

Søgan um Anitu var longu sorgarsøga í spurninginum um trygd og viðurskifti hjá manningini, umborð á einum skipi undir føroyskum flaggi, og við føroyskum fiskiloyvi.

Í Degi og Viku 31.mars 2014 varð upplýst, at gørnini hjá Anitu hava staðið úti í 5 vikur. Eingin tykist hava ábyrgd av hesum. Reiðarið umber seg við óvanligum viðurskiftum.

Fiskiveiðieftirlitið sigur seg hava tosað við reiðarið, men at eingin heimild er til at gera annað. Málið er ikki tikið upp av fiskimálaráðnum.

Hetta er ein umhvørvisgøla av teimum stóru og kann, sum so nógv annað í Anitu málinum, raka Føroyar hart. Garnaveiða er longu sum er undir hørðum atfinningum, tí vandi altíð er fyri tí sum verður kallað “ghostfishing” á enskum.

Um gørnini ikki verða røkt sum tey skulu – ella mist – fiska tey framvegis, fiskurin rotnar í gørnunum og fer fyri skeyti. Hetta er orsøkin til, at Føroyar í NEAFC hava verið við til at banna gørnum í altjóða sjógvi. Vit skulu ikki gloyma, at umhvørvisfelags-skapir eru líka ágangandi móti veiði á djúphavinum, sum móti grindadrápi. Ein áhaldandi herferð er móti djúphavsfiskiskapi, og serliga veiðan við gørnum og trolí standa fyri skotum.

Eg havi í altjóðahøpi altíð ført fram, at er veiðan við gørnum nóg væl umsitin, og eftirlitið er nóg gott, kann

hendan veiða við gørnum verða akkurát líka so burðardygg, sum veiða við øðrum reiðskapi. Hetta er ringt at verja, tá so ræðandi dømi koma fram um, at einki eftirlit tykist at vera við garnaveiðuni undir Føroyum. Føroyar hava havt bann móti garnaveiðu í nógv ár, men hava sambært kunngerð undantikið 4 skip og ein útróðrarbát, sum hava loyvi at veiða svartkalva og havtasku við gørnum á ávísam leiðum á djúpum vatni.

Í kunngerðini um garnaveiðu er ásett, at “tá fiski-før við loyvi sambært hesi kunngerð fara inn at avreiða, og gørnini standa úti, skulu ikki ganga meiri enn 72 tímar, til skipið aftur er á fiskileið og fer at draga”. Fiskiveiðieftirlitið kann í serligum førum veita undantak viðvíkjandi tíðarfreistini.

72 tímar er 3 døgn, men gørnini hjá Anitu hava staðið í sjónum nú í meira enn 35 døgn. Nógvrur fiskur er komin í, og rotnaður í gørnunum. Hvussu kann hetta bera til?

Greiðar revsireglur eru í lóg um vinnuliga fiskiskap, t. d.

“§ 43. Verður komið fram á ólógligan reiðskap í sjónum ella reiðskap, sum ikki er merktur sambært galdandi reglum, verður reiðskapurin inndrigin, um tað ikki kann verða greitt, hvør eigur hann.”

Vit hava eisini bann móti útblaking. Hetta er ikki út-blaking, men hevur sama úrslit. Fiskur verður veiddur, sum ikki kemur til hólðar, í hesum føri tað við lít.

Eg skilji ikki á nakran hátt, at fiskiveiðieftirlitið, lögreglan, fútaskrivstovan og fiskimálaráðið lata standa til, og ikki við øllum móguleikum, sum eru í lógini, gera nakað við hetta málið.

Nógvir spurningar eru við røttum settir við umsitingini av lóg um vinnuligan fiskiskap, serliga síðani 1999. Um eitt so lýsandi dømi um brot á lógina, ongar avleiðingar fær, so man síðsti kordelur í tí togi, sum varð tvinnað í lóg um vinnuligan fiskiskap í 1994, vera kvettur.

KJAK